

Nederlanders zekerder dan ooit; meer vertrouwen in Nederland

De Zekerheidsindex
Rapport juni 2014

Zekerheidsindex: 62 punten

De Zekerheidsindex is in het eerste halfjaar van 2014 uitgekomen op een score van 62 punten. Nederlanders zijn zekerder dan in het tweede halfjaar van 2013 waar op de Zekerheidsindex toen gemiddeld 60 punten werden gescoord. Een score van 62 werd nog nooit eerder behaald sinds het bestaan van de Zekerheidsindex. Dit betekent dat Nederlanders op dit moment zekerder zijn over onderwerpen als veiligheid, vertrouwen en vastigheid dan ooit. De stijging in de Zekerheidsindex wordt verklaard door een stijging van alle drie de domeinen met daarin de grootste stijging in het domein 'vertrouwen' naar 58 punten. Nederlanders hebben significant meer vertrouwen in de samenleving en in de internationale economie, maar vooral in de Nederlandse economie en de Nederlandse politiek vergeleken met het tweede halfjaar van 2013.

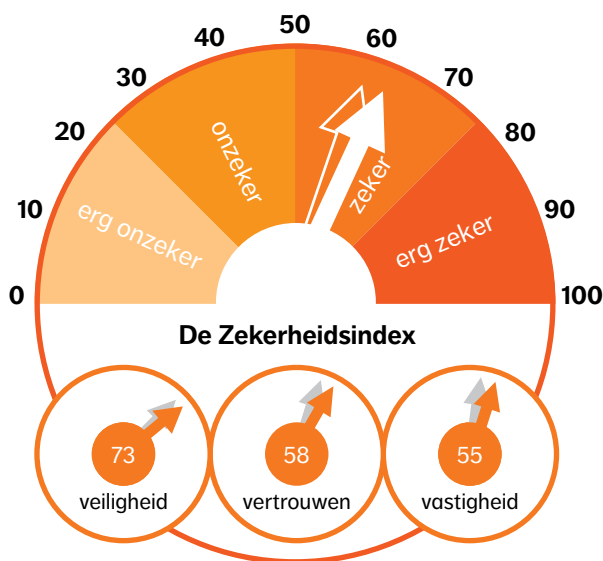
Het domein 'vastigheid' laat een stijging zien ten opzichte van het tweede halfjaar van 2013 en komt uit op 55 punten. Bij het nader analyseren van dit domein valt op dat Nederlanders verwachten dat toekomstige veranderingen

in zowel hun persoonlijke leefsituatie als in Nederland en in de wereld (significant) positiever voor hen zullen uitpakken dan in het tweede halfjaar van 2013.

Het domein 'veiligheid' stijgt naar 73 punten. Nederlanders voelen zich significant veiliger in zowel Nederland als in hun eigen leefomgeving ten opzichte van het tweede halfjaar van 2013. Echter, in het tweede halfjaar van 2013 stond het veiligheidsgevoel in de wereld op 60 punten, wat nu is gedaald naar 59 punten. Opvallend hierbij is dat Nederlanders zich in het algemeen significant veiliger voelen.

Zekerheidsindex in de tijd

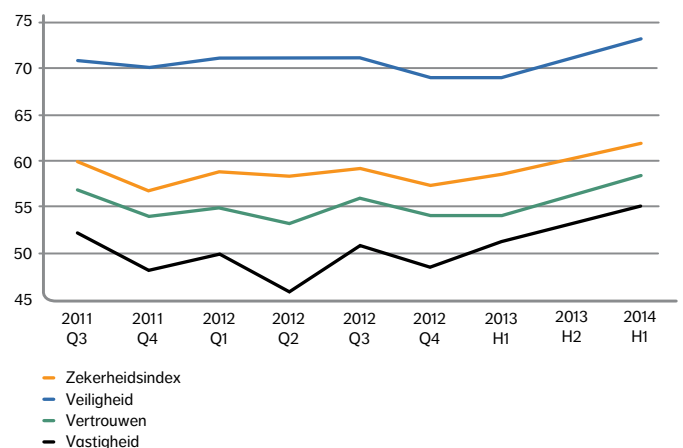
De Zekerheidsindex staat op dit moment op het hoogste niveau ooit. In 2011 en 2012 heeft de Zekerheidsindex een aantal dalingen gekend. Vooral het vierde kwartaal van 2011 en het tweede en vierde kwartaal van 2012 lieten een lagere score zien van 57 punten. In 2013 liet de Zekerheidsindex een stijging zien tot 58 punten in het eerste halfjaar en 60 punten in het tweede halfjaar. De score van 62 punten op de Zekerheidsindex geeft aan dat Nederlanders steeds zekerder worden en daarin nu het hoogste niveau hebben bereikt.

Bron: Nationale-Nederlanden

Zekerheidsindex in de tijd

(op een schaalverdeling van 0 tot 100)

Het zekerheidsgevoel verklaard

Om te kunnen begrijpen waarom Nederlanders zich (on)zeker voelen en om te verklaren waarom de Zekerheidsindex in het afgelopen halfjaar is toegenomen, is verdere analyse noodzakelijk. Wij hebben de respondenten daarom een aantal aspecten voorgelegd met de vraag: 'Kunt u aangeven in hoeverre u zich zorgen maakt over onderstaande punten?' Vervolgens hebben wij gekeken naar de invloed van deze aspecten op het zekerheidsgevoel.

In de bijlage is te zien dat de top 10 van aspecten die het meest van invloed zijn op het zekerheidsgevoel anders is dan de top 10 van aspecten waar Nederlanders zich het meest zorgen over maken. Een aspect waar iemand zich veel zorgen over maakt, leidt niet automatisch tot een onzeker gevoel. Een goed voorbeeld hiervan is de hoogte van de zorgkosten in Nederland. Dit aspect komt al een aantal metingen naar voren als het aspect waar Nederlanders zich het meest zorgen over maken. Nederlanders maken zich dan ook relatief veel zorgen over de hoogte van de zorgkosten, terwijl dit aspect in de top 10 van aspecten die het meest van invloed zijn op het zekerheidsgevoel helemaal niet voorkomt.

Om vast te kunnen stellen welke aspecten de meeste impact hebben op het zekerheidsgevoel van de Nederlanders – welke aspecten de huidige Zekerheidsindex het meest verklaren – hebben we een koppeling gemaakt tussen de aspecten waar mensen zich zorgen over maken en de invloed van die aspecten op het zekerheidsgevoel.

De hoogte van de belastingen in Nederland heeft het meeste impact op het zekerheidsgevoel

Het overzicht rechts onderaan deze pagina laat de top 10 van aspecten zien die de meeste invloed hebben op de Zekerheidsindex. Achter ieder aspect van de top 10 staat vermeld welke plaats het aspect had in de vorige meting (het tweede halfjaar van 2013).

Op dit moment heeft het aspect 'de hoogte van de belastingen in Nederland' de meeste impact op de zekerheidsindex. Dit aspect stond in de vorige meting nog op nummer 17. Dit is waarschijnlijk te verklaren door de berichtgeving begin 2014 over het niet aanpassen van de belastingen en heffingskortingen aan de prijsontwikkeling (niet geïndexeerd). Normaal gesproken worden inkomensgrenzen en heffingskortingen ieder jaar aangepast aan de inflatie. In 2014 vindt deze indexering niet plaats waardoor mensen in veel gevallen meer belastingen moeten betalen.

Verder is ook 'de werkloosheid in Nederland' gestegen naar plaats 2 ten opzichte van het tweede halfjaar van 2013. Andere opvallende stijgingen zijn de aspecten 'werkgelegenheid in het algemeen' (van 8 naar 4), 'olieprijzen' (van 23 naar 6), 'het aantal passende en betaalbare woningen in Nederland' (van 16 naar 7) en 'het naleven van wetten en regels in Nederland' (van 20 naar 8). Deze aspecten hebben meer impact op het zekerheidsgevoel van de Nederlanders.

Aspecten zoals inkomenszekerheid, de ouderdagsvoorzieningen in Nederland, de overheidsfinanciën van Nederland en de economie van Nederland laten een daling zien en lijken de top 10 minder te domineren dan in het tweede halfjaar van 2013 (zie ook bijlage pagina 16).

Meeste impact op zekerheidsgevoel

1. Hoogte van de belastingen in Nederland (17)
2. De werkloosheid in Nederland (5)
3. Inkomenszekerheid in Nederland (3)
4. Werkgelegenheid in het algemeen (8)
5. De ouderdagsvoorzieningen in Nederland (1)
6. Olieprijzen (23)
7. Het aantal passende en betaalbare woningen in Nederland (16)
8. Het naleven van wetten en regels in Nederland (20)
9. Fiscaal sparen voor ouderdagsvoorziening (12)
(wel of niet blijft bestaan)
10. De economie van Nederland (4)

Thema: Pensioen

In het voorgaande hoofdstuk hebben we gezien dat de oudedagsvoorziening nog steeds van invloed is op het zekerheidsgevoel van Nederlanders. Echter, dit aspect is van minder invloed op het zekerheidsgevoel vergeleken met de tweede helft van 2013 (daling van plaats 1 naar plaats 5 in top 10). Dit is voor een deel te verklaren door de berichtgeving rondom de stabiliteit en meer transparantie in de beleggingskosten van de grote pensioenfondsen. Zo speelde hiervoor de discussie met betrekking tot de dekkinggraad van de pensioenfondsen waardoor korten op de pensioenen nodig zou zijn om buffers te herstellen. Nu blijkt dat er minder pensioenkortingen worden verwacht door betere stabiliteit en meer transparantie, lijkt het erop dat dit aspect van minder invloed is op het zekerheidsgevoel van Nederlanders.

Daarnaast hebben we in de laatste meting in de tweede helft van 2013 ook de focus gelegd op pensioenen en mede daarom staat in deze editie van de Zekerheidsindex opnieuw het pensioen centraal.

We maken hierbij onderscheid tussen de volgende pensioen gerelateerde onderwerpen:

1. Het vertrouwen in het Nederlandse pensioenstelsel
2. Betaalbaarheid AOW
3. Solidariteit en collectiviteit
4. Zekerheid versus risico's
5. Verschuiving pensioenleeftijd
6. Demotie en deeltijdpensioen

Nederlanders verwachten weer vaker te krijgen waar ze recht op hebben; het vertrouwen over toekomstige pensioengelden neemt toe

Nederlanders verwachten weer meer het pensioeninkomen te krijgen waar ze recht op hebben wanneer ze met pensioen gaan. In het derde kwartaal van 2012 en het tweede halfjaar van 2013 verwachtten respectievelijk 20% en 17% van de Nederlanders het pensioeninkomen te krijgen waar ze recht op hebben. In het eerste halfjaar van 2014 is dit gestegen naar 23%.

Daarnaast heeft 21% van de mannen vertrouwen in het pensioenstelsel in Nederland, tegenover slechts 10% van de vrouwen. Ook verwacht 27% van de mannen het pensioeninkomen te krijgen waar ze recht op hebben, in tegenstelling tot 20% van de vrouwen.

Jongeren onder de 30 jaar hebben minder vertrouwen in het pensioenstelsel dan personen van 30 jaar of ouder. Ruim een derde (35%) van de jongeren verwacht helemaal geen pensioeninkomen meer te krijgen, ten opzichte van bijna een kwart (23%) van de personen van 30 jaar of ouder. In de bijlage op pagina 23 staat een tabel met daarin een specifiekere uitsplitsing naar leeftijd.

Vertrouwen in Nederlands pensioenstelsel

	Nederland			Jonger dan 30	30 jaar of ouder
	Q3 2012	H2 2013	H1 2014		
Ik heb vertrouwen in het pensioenstelsel in Nederland	12%	13%	15%	11%**	16%**
Ik wantrouw het pensioenstelsel in Nederland	34%	35%	29%*	28%	29%
Ik verwacht dat als ik met pensioen ga dat ik het pensioeninkomen krijg waar ik recht op heb	20%	17%	23%*	19%	25%
Ik verwacht dat als ik met pensioen ga ik helemaal geen pensioeninkomen meer krijg	28%	28%	25%	35%**	23%**
Ik voel mij zeker/maak mij geen zorgen over mijn toekomstige pensioengelden	15%	14%	19%*	12%**	21%**
Ik voel mij onzeker/maak mij veel zorgen over mijn toekomstige pensioengelden	33%	31%	30%	32%	29%

* Significant afwijkend ten opzichte van H2 2013.

** Significant afwijkend van andere leeftijdsgroep.

22% van de Nederlanders verwacht dat AOW-pensioen in de toekomst niet meer zal bestaan; meer dan een kwart van de Nederlanders verwacht dat de AOW-premie in de toekomst onbetaalbaar zal worden

Opvallend is dat 34% van de Nederlanders tussen de 25-39 jaar verwacht dat de AOW-premie in de toekomst niet meer zal bestaan, in de vorige meting was dat 31%. Daarnaast verwacht een groot deel van deze groep dat de hoogte van het AOW-pensioen in de toekomst afhankelijk zal gaan worden van het overige pensioeninkomen (38% significant). Jongeren zijn iets positiever geworden. Aan de ene kant verwacht 25% dat de AOW-premie in de toekomst niet meer zal bestaan, in de vorige meting van het tweede halfjaar van 2013 was dat nog 30%. Aan de andere kant verwacht 34% dat de AOW-premie in de toekomst onbetaalbaar zal worden, vergeleken met 29% in het tweede halfjaar van 2013. Daarnaast verwacht 16% van de jongeren dat de hoogte van het AOW-pensioen onafhankelijk blijft van het overige pensioeninkomen

vergeleken met 8% in het tweede halfjaar van 2013. 17% van de mannen en 11% van de vrouwen verwachten dat de AOW-premie in de toekomst betaalbaar zal blijven. Ook verwachten mannen (32%) vaker dan vrouwen (26%) in de toekomst ook recht te hebben op hun AOW-pensioen.

Gelijkgestemde meningen hoger opgeleiden en lager opgeleiden over verwachtingen AOW-premie en toekomstige veranderingen

24% van de hoger opgeleiden verwacht recht te hebben op AOW-premie in de toekomst, wat overeenkomt met 25% van de lager opgeleiden. Daarnaast verwacht 15% van de hoger opgeleiden en 13% van de lager opgeleiden dat de AOW-premie in de toekomst betaalbaar zal blijven. Hierdoor zijn de lager opgeleiden een stuk minder positief over de betaalbaarheid van de AOW-premie in de toekomst en de verwachting dat zij in de toekomst recht hebben op AOW-pensioen vergeleken met het tweede halfjaar van 2013.

Verwachtingen van de AOW in de toekomst

Leeftijd:	18-24	25-39	40-54	55-64	65+	Nederland
Ik verwacht dat de AOW-premie in de toekomst betaalbaar zal blijven	9%*	11%	10%*	15%	26%*	14%
Ik verwacht dat de AOW-premie in de toekomst onbetaalbaar zal worden	34%*	33%*	23%	24%	15%*	26%
Ik verwacht dat ik (ook) in de toekomst recht heb op AOW-pensioen	22%	21%*	25%	36%*	44%*	29%
Ik verwacht dat AOW-pensioen in de toekomst niet meer zal bestaan	25%	34%*	20%	16%*	13%*	22%
Ik verwacht dat de hoogte van AOW-pensioen onafhankelijk blijft van het overige pensioeninkomen	16%	15%*	14%*	18%	35%*	19%
Ik verwacht dat de hoogte van AOW-pensioen in de toekomst afhankelijk zal worden van het overige pensioeninkomen	30%	38%*	35%	30%	16%*	31%

* Significant afwijkend van het totaal (Nederland)

Daarnaast verwacht 38% van de hoger opgeleiden dat toekomstige veranderingen voor hen negatief uitpakken en 10% verwacht dat het positief uitpakt. Van de lager opgeleiden verwacht 39% dat toekomstige veranderingen aangaande het pensioenstelsel in Nederland negatief voor hen zullen uitpakken en 14% verwacht dat het positief uitpakt (zie bijlage pagina 24).

Twee op de vijf Nederlanders vinden het solidariteitsstelsel achterhaald

Vooraf onder de jongeren is een daling te zien ten opzichte van de vorige meting: 44% van de jongeren vindt dat zij tegenwoordig alleen nog maar voor het pensioen van de ouderen betalen en dat zij nog maar moeten afwachten of er straks pensioen voor hen is. In het tweede halfjaar van 2013 was dat nog 58%. Het aantal jongeren dat het hier niet mee eens is, is bovendien bijna verdubbeld.

34% van de Nederlanders voelt zich zelf verantwoordelijk voor zijn pensioeninkomen; 44% wil pensioenregeling zelf kiezen

Met name de jongeren en de Nederlanders tussen de 40-54 jaar voelen zich verantwoordelijk voor de hoogte van hun pensioeninkomen. 48% van de Nederlanders tussen de 40-54 jaar wil zijn of haar pensioenregeling zelf kiezen en niet door de werkgever laten bepalen. Ook hoger opgeleiden geven aan liever zelf de pensioenregeling te kiezen en dat niet door de werkgever laten bepalen.

Daarnaast geeft 48% aan het oneens te zijn met de stelling dat de partner zelf verantwoordelijk is voor zijn of haar pensioen. In het tweede halfjaar van 2013 was dit 43%. Ook geeft 27% aan het oneens te zijn met de stelling dat de werkgever verantwoordelijk is voor de hoogte van het pensioeninkomen.

Opvallend is dat 27% van de Nederlanders tussen de 25-39 jaar de grootste groep is die het eens is met de stelling dat de werkgever verantwoordelijk is voor de hoogte van het pensioeninkomen. Van de hoger opgeleiden geeft 34% aan het niet eens te zijn met deze stelling (zie bijlage pagina 24).

Hoe denkt u over het solidariteitsstelsel, verantwoordelijkheid voor eigen pensioeninkomen en partnerpensioen

Leeftijd:	18-24	25-39	40-54	55-64	65+	Nederland
-----------	-------	-------	-------	-------	-----	-----------

Het solidariteitsstelsel is achterhaald

% (helemaal) mee eens	44%	61%*	55%*	32%*	26%*	47%
% (helemaal) mee oneens	10%*	15%*	25%	41%*	40%*	26%

Ik ben zelf verantwoordelijk voor de hoogte van mijn pensioeninkomen

% (helemaal) mee eens	35%	30%	36%	28%	44%*	34%
% (helemaal) mee oneens	19%*	30%	31%	32%*	22%*	28%

Ik wil mijn pensioenregeling zelf kiezen en niet door mijn werkgever laten bepalen

% (helemaal) mee eens	44%	41%	48%	39%	45%	44%
% (helemaal) mee oneens	10%*	20%	18%	22%	19%	18%

Mijn werkgever is verantwoordelijk voor de hoogte van mijn pensioeninkomen

% (helemaal) mee eens	24%	27%	24%	23%	25%	25%
% (helemaal) mee oneens	16%*	27%	29%	28%	32%	27%

Partnerpensioen vind ik achterhaald, ik vind dat mijn partner zelf verantwoordelijk is voor zijn / haar pensioen

% (helemaal) mee eens	25%	27%*	25%	17%*	25%*	24%
% (helemaal) mee oneens	32%*	45%*	55%*	52%	43%*	48%

* Significant afwijkend van het totaal (Nederland) - % exclusief niet van toepassing

Nederlanders geven de voorkeur aan gecombineerd pensioen opbouwen: een gedeelte zelf en een gedeelte collectief

Met name 18- tot en met 54-jarigen geven aan het pensioen het liefst gecombineerd op te bouwen. 15% van de Nederlanders geeft aan volledig zelf het pensioen op te willen bouwen.

Als u de keuze had, hoe zou u dan het liefst uw pensioen op willen bouwen?

	Nederland
Ik zou mijn pensioen geheel zelf willen opbouwen	15%
Ik zou mijn pensioen gedeeltelijk zelf willen opbouwen en het andere deel bij een pensioenfonds of -verzekeraar willen onderbrengen	41%
Ik zou mijn pensioenopbouw volledig bij een pensioenfonds of -verzekeraar willen onderbrengen	25%
Niet van toepassing, ik ben al met pensioen	19%

Nederlanders nog steeds risicomijdend als het om pensioenen gaat

42% van de Nederlanders zou het liefst pensioenopbouwen met een zo laag mogelijk risico. Slechts 2% van de Nederlanders zou veel risico willen lopen bij het opbouwen van het pensioen, ondanks de kans dat het pensioeninkomen lager kan uitvallen dan verwacht. Meer dan de helft van de Nederlanders geeft aan dat zij het risico liever willen spreiden.

45% van de Nederlanders is bereid een veel hogere pensioenpremie te betalen als dit zou betekenen dat zij een gegarandeerd pensioeninkomen zouden ontvangen. Opvallend is dat de 65-plussers vaker aangeven een hogere pensioenpremie te willen betalen ten opzichte van de vorige meting (van 32% naar 36%).

Ondanks de hoge mate van risicomijding geeft 40% van de Nederlanders aan het logisch te vinden dat er belegd wordt met de pensioengelden. Zij denken dat met sparen alleen het pensioeninkomen sowieso lager zou uitvallen. Daarnaast willen mannen vaker hun pensioen opbouwen met een laag risico (44%) dan vrouwen (41%) en willen vrouwen vaker hun pensioen opbouwen met een gespreid risico (58%) dan mannen (54%).

Op wat voor manier zou u uw pensioen willen opbouwen?

Leeftijd:	18-24	25-39	40-54	55-64	65+	Nederland
Veel risico, waardoor de kans op een hoger pensioeninkomen groter wordt maar dit niet gegarandeerd is	4%	1%	0%*	2%	2%	2%
Gespreid risico, een gedeelte van het pensioeninkomen is gegarandeerd, het andere deel kan hoger uitvallen maar dit is niet gegarandeerd	63%	60%	55%	56%	47%*	56%
Laag risico, het pensioeninkomen zal lager uitvallen maar dit is wel gegarandeerd	32%*	39%	44%*	42%	51%*	42%

Lager opgeleiden en 65-plussers nog steeds meest risicomijdend

De lager opgeleiden zijn het meest risicomijdend als het om pensioenen gaat. 52% van de lager opgeleiden geeft aan dat zij het liefst hun pensioen willen opbouwen met een laag risico waarbij het pensioeninkomen lager zal uitvallen maar dit wel gegarandeerd is. Hoger opgeleiden daarentegen geven juist bovengemiddeld vaak de voorkeur aan een pensioenopbouw waarbij het risico gespreid is (61%) en kiest maar 38% voor een laag risico (zie bijlage pagina 25). Ook is een groot deel van de hoger opgeleiden bereid een hogere pensioenpremie te betalen als ze straks gegarandeerd hoger pensioeninkomen krijgen (47%) (zie bijlage pagina 24).

De 65-plussers zijn het meest risicomijdend als het om pensioenen gaat. 51% geeft aan het liefst pensioen te willen opbouwen met een laag risico. Ondanks de hoge mate van risicomijding bij de 65-plussers vindt bijna de helft het logisch dat pensioenen belegd worden.

Nederlanders tussen de 25-39 jaar zijn iets minder risicomijdend en hier kiest 60% voor een gespreid risico en 39% voor een laag risico. Ook geeft bijna de helft van deze groep aan bereid te zijn een hogere pensioenpremie te betalen als ze straks een gegarandeerd hoger pensioeninkomen krijgen.

Hoe denkt u over beleggen van pensioenen en betalen van hogere pensioenpremie?

Leeftijd:	18-24	25-39	40-54	55-64	65+	Nederland
Ik vind het logisch dat pensioenen belegd worden, met sparen alleen zal mijn pensioen sowieso lager uitvallen						
% (helemaal) mee eens	32%	28%*	41%	41%*	61%*	40%
% (helemaal) mee oneens	17%	36%*	26%	22%	12%*	25%
Ik zou best een veel hogere pensioenpremie willen betalen als ik straks een gegarandeerd hoger pensioeninkomen krijg						
% (helemaal) mee eens	37%	48%*	47%	45%	36%*	45%
% (helemaal) mee oneens	18%	20%	18%	24%	14%	19%

* Significant afwijkend van het totaal (Nederland) - % exclusief niet van toepassing

Bijna de helft van de Nederlanders jonger dan 30 jaar ziet er tegenop om tot hun 72ste te moeten werken

46% van de Nederlanders tussen de 18-24 jaar geeft aan er tegenop te zien om tot hun 72ste te werken, slechts 16% geeft aan hier niet tegenop te zien. Zelfs 49% van de Nederlanders jonger dan 30 jaar geeft aan er tegenop te zien om tot hun 72ste te werken. Van de Nederlanders tussen de 25-39 jaar ziet 43% er tegenop om tot hun 67ste te werken. De groep 65-plussers ziet hier het minst tegenop, waarschijnlijk omdat deze Nederlanders al bijna met pensioen zijn.

Opvallend is hier het verschil tussen lager en hoger opgeleide Nederlanders. Van de lager opgeleiden ziet ongeveer de helft er erg tegenop om tot hun 67ste of tot hun 72ste te werken. Bij de hoger opgeleiden geeft 40% aan er tegenop te zien om tot hun 67ste te werken, en geeft 46% aan er tegenop te zien om tot hun 72ste te werken (zie bijlage pagina 25).

Meer dan de helft van de Nederlanders wil zelf kunnen bepalen met welke leeftijd zij met pensioen gaan, ook als dit betekent dat zij een veel hogere premie zouden moeten betalen

Ten opzichte van de vorige meting is te zien dat een meerderheid van 60% van de Nederlanders ouder dan 30 jaar het eens is met de stelling 'ik wil zelf kunnen bepalen met welke leeftijd ik met pensioen ga, ook al zou eerder met pensioen gaan betekenen dat ik nu een veel hogere premie zou moeten betalen' dan in het tweede halfjaar van 2013. Nederlanders jonger dan 30 jaar blijven wat deze stelling betreft gelijk ten opzichte van de vorige meting, 48% geeft aan zelf te willen bepalen met welke leeftijd ze met pensioen gaan. Dit hangt waarschijnlijk samen met de verhoging van de pensioenleeftijd. Ook 59% van de hoger opgeleiden geeft aan zelf te willen bepalen op welke leeftijd zij met pensioen gaan, tegenover 34% van de lager opgeleiden. Mannen willen vaker (53%) zelf bepalen op welke leeftijd zij met pensioen gaan, tegenover 47% van de vrouwen.

Hoe denkt Nederland over werken tot je 67ste of 72 ste?

Leeftijd:	18-24	25-39	40-54	55-64	65+	Nederland
Ik zie er niet tegenop om tot mijn 67ste te werken		23%	22%	23%	36%*	26%
Ik zie er erg tegenop om tot mijn 67ste te werken		43%	41%*	45%*	19%*	37%
Ik zie er niet tegenop om tot mijn 72 ste te werken	16%	15%				16%
Ik zie er erg tegenop om tot mijn 72 ste te werken	46%*	54%*				49%

* Significant afwijkend van het totaal (Nederland)

Ik wil zelf kunnen bepalen met welke leeftijd ik met pensioen ga, ook al zou eerder met pensioen gaan betekenen dat ik nu een veel hogere premie zou moeten betalen.

Leeftijd:	18-24	25-39	40-54	55-64	65+	Nederland
% (helemaal mee eens)	49%	54%	67%	59%	46%*	57%
% (helemaal mee oneens)	7%	13%*	8%	12%	15%*	11%

* Significant afwijkend van het totaal (Nederland) - % exclusief niet van toepassing

Ongeveer een op de drie Nederlanders zou demotie/deelpensioen in de toekomst overwegen wanneer de werkgever dit regelt

De helft van de Nederlanders heeft nog geen idee of zij in de toekomst gebruik zullen maken van demotie. Ook wat betreft deeltijdpensioen geeft 41% aan dit nog niet te weten. Wanneer de werkgever deeltijdpensioen regelt om eerder te stoppen met werken, geeft 18% van de Nederlanders aan hier zeker gebruik van te maken in de toekomst, bij demotie is dit slechts 10%. 33% van de Nederlanders geeft aan deeltijdpensioen in overweging te nemen wanneer de werkgever dit voor ze regelt, en 27% zou gebruikmaken van demotie wanneer de werkgever dit regelt.

Nederlanders die er tegenop zien om door te werken tot hun 67ste/72ste verwachten eerder door deeltijdpensioen dan door demotie minder op te zien tegen het langere werken

Van de groep Nederlanders die heeft aangegeven er tegenop te zien om tot hun 67ste/72ste te werken, geeft slechts 6% aan dat door demotie alle zorgen over het langere werken zijn weggenomen. 30% van de Nederlanders jonger dan 30 jaar die er tegenop zien om tot hun 72ste te werken, geeft aan dat demotie niets verandert en er nog evenveel tegenop te zien, dit is positiever vergeleken met het tweede halfjaar van 2013 (41%).

Van de Nederlanders jonger dan 30 die er tegenop zien om langer door te werken, zegt 8% door deeltijdpensioen er helemaal niet meer tegenop te zien om tot zijn of haar 72ste door te werken. Bij de Nederlanders ouder dan 30 is dit iets hoger, namelijk 9%. Ongeveer twee op de vijf Nederlanders die er tegenop zien om langer door te werken, geven aan door deeltijdpensioen er minder tegenop te zien, maar dat hun zorgen nog niet zijn verdwenen.

Verwacht u dat demotie, weliswaar geregeld door de werkgever, ervoor zorgt dat u er minder tegenop ziet om tot uw 67ste/72ste te werken?

	Nederlanders ouder dan 30 die er tegenop zien om tot hun 67ste te werken	Nederlanders jonger dan 30 die er tegenop zien om tot hun 72ste te werken
Absoluut, door demotie zie ik er helemaal niet meer tegenop om tot mijn 67ste/72ste te werken	6%	4%
Door demotie zie ik er minder tegenop, maar mijn zorgen zijn nog niet verdwenen	29%	27%
Demotie verandert niets, ik zie er nog evenveel tegenop	29%	30%
Ik ben al met pensioen/ga binnenkort met pensioen	5%*	0%
Anders	2%	1%
Weet niet	28%*	38%*

* Significant afwijkend van het totaal (Nederland) - % exclusief niet van toepassing

Verwacht u dat deeltijdpensioen, weliswaar geregeld door de werkgever, ervoor zorgt dat u er minder tegenop ziet om tot uw 67ste/72ste te werken?

	Nederlanders ouder dan 30 die er tegenop zien om tot hun 67ste te werken	Nederlanders jonger dan 30 die er tegenop zien om tot hun 72 ste te werken
Absoluut, door deeltijdpensioen zie ik er helemaal niet meer tegenop om tot mijn 67ste/72ste te werken	9%	8%
Door deeltijdpensioen zie ik er minder tegenop, maar mijn zorgen zijn nog niet verdwenen	38%	44%
Deeltijdpensioen verandert niets, ik zie er nog evenveel tegenop	28%	28%
Ik ben al met pensioen/ga binnenkort met pensioen	8%*	0%
Anders	2%	1%
Weet niet	11%	17%

* Significant afwijkend van het totaal (Nederland) - % exclusief niet van toepassing

Verwacht u dat u in de toekomst gebruik zal maken van deeltijdpensioen of demotie om eerder te stoppen met werken?

	Demotie	Deeltijdpensioen
Als de werkgever dit voor mij regelt, ga ik zeker gebruikmaken van deeltijdpensioen/demotie	10%	17%
Als de werkgever dit voor mij regelt, ga ik misschien gebruikmaken van deeltijdpensioen/demotie	27%	29%
Ook al regelt de werkgever dit voor mij, ik zal geen gebruikmaken van deeltijdpensioen/demotie	15%	11%
Weet niet/niet van toepassing	49%	43%

Bijlage

juni 2014

Aanleiding

Verzekeren gaat per definitie over het vermijden van onzekerheden en het zoeken naar zekerheid. Maar waarover is Nederland eigenlijk onzeker? Welke gebeurtenissen vergroten of verminderen het gevoel van zekerheid? En verandert het gevoel van zekerheid in de loop van de tijd?

Om een antwoord te krijgen op bovenstaande vragen heeft TNS NIPO, in opdracht van Nationale-Nederlanden, de Zekerheidsindex ontwikkeld. Door middel van deze index wordt de zekerheidservaring van Nederland gemeten en wordt antwoord gegeven op de vraag: 'Hoe zeker is Nederland?'

Drie deelvragen

De onderzoeksbehoefte is omgezet in drie deelvragen:

Deelvraag 1:

Hoe zeker voelen Nederlanders zich in hun leefomgeving?

Deelvraag 2:

Hoe ontwikkelt het zekerheidsgevoel van de Nederlanders zich in de loop van de tijd?

Deelvraag 3:

Welke 'zorgen' zijn (het meest) van invloed op het zekerheidsgevoel van de Nederlanders?

De Zekerheidsindex: veiligheid, vertrouwen en vastigheid

Zekerheid is een breed begrip dat bestaat uit verschillende subaspecten. Op basis van de input van een methodoloog, externe bronnen en de gesprekken die wij gevoerd hebben met Nationale-Nederlanden is de volgende definitie van zekerheid gekozen:

'De mate waarin Nederlanders zich veilig voelen, vertrouwen hebben en verwachten dat veranderingen in de toekomst positief zullen uitpakken.'

Uit de definitie hebben wij drie domeinen gedestilleerd die samen het 'construct' Zekerheid vormen:

Domein 1: veiligheid

Veiligheid in je eigen leefomgeving, in Nederland en in de wereld.

Domein 2: vertrouwen

Vertrouwen in jezelf, in de samenleving, in de Nederlandse en internationale economie, in de Nederlandse en internationale politiek.

Domein 3: vastigheid

De verwachting dat toekomstige veranderingen (op persoonlijk gebied, in Nederland en in de wereld) positief of negatief voor jou zullen uitpakken.

Binnen de genoemde domeinen wordt gekeken naar de persoonlijke leefomgeving, de landelijke en de wereldwijde omgeving waarin men leeft.

De verschillende deelvragen zijn uitgevraagd op een schaal van 1-100. De gewichten van iedere deelvraag zijn dusdanig gekozen dat ieder specifiek domein even zwaar meeweegt in het construct.

De Zekerheidsindex naar subgroepen

Wanneer we inzoomen op specifieke subgroepen zien we dat met name een bepaalde groep Nederlanders zekerder is geworden. In de onderstaande tabellen is te zien dat het zekerheidsgevoel van Nederlanders:

- uit de provincies Groningen en Zuid-Holland
- met een beneden modaal inkomen of twee keer modaal of meer
- met mavo (VMBO-T) opleiding
- met een relatie

significant is toegenomen ten opzichte van de vorige meting (H2 2013).

Ook binnen de diverse subgroepen zijn verschillen waar te nemen. Vooral bij het inkomen valt op dat hoe hoger het inkomen, hoe zekerder men zich voelt en hoe lager het inkomen, hoe minder zeker men zich voelt. Ook het opleidingsniveau heeft nog steeds invloed op het zekerheidsgevoel: hoe hoger het opleidingsniveau, hoe zekerder men zich voelt. In de leeftijdscategorie valt op dat hoe jonger de groep, hoe zekerder men zich voelt.

Provincie	Zekerheidsindex			
	Q4 2012	H1 2013	H2 2013	H1 2014
Groningen	58	57	58	63*
Friesland	58	58	61	63
Drenthe	56	59	62	62
Overijssel	60	61	61	62
Gelderland	57	57	60	64
Utrecht	57	60	63	64
Noord-Holland	57	61	62	62
Zuid-Holland	57	57	56	62*
Zeeland	58	57	59	60
Flevoland	55	56	59	60
Noord-Brabant	53	56	61	60
Limburg	57	55	60	61

* Significant afwijkend ten opzichte van de vorige meting

Leeftijd	Zekerheidsindex			
	Q4 2012	H1 2013	H2 2013	H1 2014
18-24	61	59	60	64
25-39	58	58	62	63
40-54	56	58	62	63
55-69	57	58	60	61
en ouder	56	59	57	59

* Significant afwijkend ten opzichte van de vorige meting

Inkomen	Zekerheidsindex			
	Q4 2012	H1 2013	H2 2013	H1 2014
beneden modaal	53	55	54	58*
modaal	56	57	61	61
1 tot 2 x modaal	59	59	61	62
2 x modaal of meer	61	61	64	68*

* Significant afwijkend ten opzichte van de vorige meting

Opleidingsniveau	Zekerheidsindex			
	Q4 2012	H1 2013	H2 2013	H1 2014
lbo (vmbo kader)	52	54	57	58
mavo (vmbo-T)	54	58	56	59*
mbo	56	59	61	60
havo/vwo	59	57	60	63
hbo/wo	60	60	63	65

* Significant afwijkend ten opzichte van de vorige meting

	Zekerheidsindex			
	Q4 2012	H1 2013	H2 2013	H1 2014
Geslacht				
man	58	59	61	63
vrouw	56	57	60	61
Relatie				
wel	57	58	60	63*
geen	57	60	61	59

* Significant afwijkend ten opzichte van de vorige meting

De Zekerheidsindex en zorgen

Aan iedere respondent zijn 46 aspecten voorgelegd met de vraag: 'Kunt u aangeven in hoeverre u zich zorgen maakt over onderstaande punten?' De aspecten zijn geselecteerd op basis van de Issue Monitor (TNS NIPO), de resultaten van het pilotonderzoek en in samenwerking met Nationale-Nederlanden. Ook hier is weer gekeken naar aspecten in de persoonlijke leefomgeving, de landelijke omgeving en de wereldwijde omgeving waarin men leeft. De volledige lijst met aspecten staat op pagina 22.

Meeste zorgen

Het overzicht hieronder laat de top 10 van aspecten zien waar Nederlanders zich het meest zorgen over maken met daarachter de plaats die het aspect tijdens de vorige meting had.

De 'hoogte van zorgkosten in Nederland' is net als in de vorige halfjaarmetingen het aspect waar Nederlanders zich het meest zorgen over maken.

Ook 'de werkloosheid in Nederland' is een aspect waar Nederlanders zich wederom zorgen over maken en komt net als in het tweede halfjaar van 2013 op een tweede plaats.

Toch zijn er ook een aantal verschuivingen ten opzichte van de vorige meting. Aspecten die een duidelijke stijging hebben doorgemaakt, zijn 'de welvaart in ontwikkelingslanden' en de 'criminaliteit in Nederland'. Hier maken

Top 10 meeste zorgen

1. Hoogte van zorgkosten in Nederland (1)
2. De werkloosheid in Nederland (2)
3. De ouderdagsvoorzieningen in Nederland (3)
4. Vervuiling van zeeën, rivieren en meren op de wereld (6)
5. De welvaart in ontwikkelingslanden (18)
6. Criminaliteit in Nederland (10)
7. Inkomenszekerheid in Nederland (9)
8. Hoogte van de belastingen in Nederland (7)
9. Werkgelegenheid in het algemeen (4)
10. Betaalbaarheid van pensioenen in het algemeen (5)

Nederlanders zich verhoudingsgewijs meer zorgen over dan in het tweede halfjaar van 2013. Aspecten die een daling hebben doorgemaakt, zijn de 'werkgelegenheid in het algemeen' en ook de 'betaalbaarheid van pensioenen in het algemeen'.

Minste zorgen

Het overzicht hieronder laat de top 10 van de aspecten zien waar Nederlanders zich het minst zorgen over maken. Achter ieder aspect wordt de plaats genoemd die het aspect in de vorige meting innam op de lijst. De top 6 van minste zorgen laat weinig veranderingen zien ten opzichte van de vorige meting. Opvallend is de stijging van 'het behoud van uw baan' van de 9^e naar 7^e plaats. Ook het aspect 'uw koopkracht' is een aspect waar Nederlanders zich minder zorgen om maken ten opzichte van het tweede halfjaar van 2013.

Top 10 minste zorgen

1. Uw relatie met uw partner (1)
2. Uw relatie met familie / vrienden (2)
3. Uw uiterlijk (3)
4. De leefbaarheid in uw buurt (4)
5. Uw gezondheid (5)
6. Het wel / niet verdwijnen van de euro (6)
7. Het behoud van uw baan (9)
8. Stimuleren van (top)sport (8)
9. Gelijke kansen voor vrouwen (7)
10. Uw koopkracht (17)

De Zekerheidsindex en zorgen die het meest van invloed zijn op zekerheid

In dit hoofdstuk wordt gekeken welke indicatoren (zorgen) het meest van invloed zijn op het zekerheidsgevoel. Er zijn een aantal wijzigingen in de top 10 van zorgen die het meest van invloed zijn op zekerheid ten opzichte van de vorige meting.

Op de eerste plaats in de top 10 staat 'de economie van Nederland' (van 2 naar 1). 'Uw koopkracht' is niet langer het meest van invloed op het zekerheidsgevoel en komt op een derde plaats. De meest opvallende stijgingen zijn die van de 'hoogte van de belastingen in Nederland' (van 26 naar 2), 'het naleven van wetten en regels in Nederland' (van 21 naar 4), 'het krijgen van voldoende pensioen als u met pensioen gaat' (van 11 naar 5) en 'werkgelegenheid in het algemeen' (van 22 naar 7).

De top 3 van H2 2013 vergeleken met de top 3 van H1 2014 laat zien dat 'De economie van Nederland' en 'Uw koopkracht' aspecten zijn die nog steeds het meest van invloed zijn op de zekerheid. Daarnaast is de 'Inkomenszekerheid in Nederland' minder van invloed, terwijl de 'Hoogte van de belastingen in Nederland' veel invloed lijkt te hebben op de zekerheid in het eerste halfjaar van 2014.

Top 10 meeste invloed H1 2014

1. De economie van Nederland (2)
2. Hoogte van de belastingen in Nederland (26)
3. Uw koopkracht (1)
4. Het naleven van wetten en regels in Nederland (21)
5. Het krijgen van voldoende pensioen als u met pensioen gaat (11)
6. Inkomenszekerheid in Nederland (3)
7. Werkgelegenheid in het algemeen (22)
8. Koopkracht van de Nederlanders (6)
9. De werkloosheid in Nederland (13)
10. Arbeidsparticipatie (23)

Top 10 meeste invloed H2 2013

1. Uw koopkracht (2)
2. De economie van Nederland (1)
3. Inkomenszekerheid in Nederland (5)

Zorgen die het minst van invloed zijn op zekerheid

Ook wanneer we kijken naar zorgen die het minst van invloed zijn op het zekerheidsgevoel zijn er een aantal verschuivingen ten opzichte van de vorige meting.

'Het stimuleren van (top)sport', 'de vrijheid van godsdienst in Nederland', 'uw relatie met familie/vrienden', 'discriminatie in Nederland naar ras, sekse, religie en geaardheid' en 'gezondheid van de Nederlanders' zijn aspecten die opvallend zijn gestegen in de top 10 van minste invloed op het zekerheidsgevoel van Nederlanders.

De top 3 van H2 2013 vergeleken met de top 3 van H1 2014 laat zien dat 'Uw relatie met uw partner' een aspect is dat nog steeds het minst van invloed is op de zekerheidsgevoel van Nederlanders. Daarnaast zijn ook 'Uw uiterlijk' en het 'Stimuleren van (top)sport' gestegen in de top 3 H1 2014 van aspecten die het minste van invloed zijn op het zekerheidsgevoel van Nederlanders.

Top 10 minste invloed H1 2014

1. Uw relatie met uw partner (2)
2. Uw uiterlijk (8)
3. Stimuleren van (top)sport (9)
4. Vrijheid van godsdienst in Nederland (18)
5. Uw relatie met familie / vrienden (7)
6. Discriminatie in Nederland naar ras, sekse, religie en geaardheid (11)
7. Gezondheid van de Nederlanders (23)
8. Een mogelijke ramp in Nederland (15)
9. Het wel / niet verdwijnen van de euro (1)
10. Dat er in de toekomst te weinig schoon drinkwater in ontwikkelingslanden zal zijn (12)

Top 3 minste invloed H2 2013

1. Het wel / niet verdwijnen van de euro (10)
2. Uw relatie met uw partner (4)
3. Het combineren van werk en kinderen (9)

De Zekerheidsindex en zorgen die het meest van invloed zijn op zekerheid per leeftijdscategorie

In dit hoofdstuk wordt gekeken welke indicatoren (zorgen) het meest van invloed zijn op het zekerheidsgevoel per leeftijdscategorie. Voor elke leeftijdscategorie is er een top 10 samengesteld met zorgen die het meest van invloed zijn op het zekerheidsgevoel van Nederlanders in het eerste halfjaar van 2014.

Top 10 meeste invloed H1 2014 - 18 t/m 24 jaar (n=99)

1. Concurrentiekracht van Nederlandse bedrijven t.o.v. buitenland
2. Hoogte van de belastingen in Nederland
3. De overheidsfinanciën van Nederland
4. De welvaart in ontwikkelingslanden
5. Het aantal passende en betaalbare woningen in Nederland
6. Rol Nederland in wetenschap en techniek (als kenniseconomie)
7. Het naleven van wetten en regels in Nederland
8. Fiscaal sparen voor oudedagvoorziening (wel/niet blijft bestaan)
9. De werkloosheid in Nederland
10. De kwaliteit van het onderwijs in Nederland

Top 10 meeste invloed H1 2014 - 25 t/m 39 jaar (n=249)

1. Hoogte van de zorgkosten in Nederland
2. Inkomenszekerheid in Nederland
3. Criminaliteit in Nederland
4. Hypotheekrenteaftrek (wel of niet blijft bestaan)
5. De huizenprijzen in het algemeen
6. De werkloosheid in Nederland
7. De welvaart in ontwikkelingslanden
8. De kwaliteit van het onderwijs in Nederland
9. Fiscaal sparen voor oudedagvoorziening (wel/niet blijft bestaan)
10. Uw koopkracht

Top 10 meeste invloed H1 2014 - 40 t/m 54 jaar (n=353)

1. Werkloosheid in Nederland
2. Oudedagvoorziening in Nederland
3. Het krijgen van voldoende pensioenen als u met pensioen gaat
4. Olie- en gasvoorraden
5. Criminaliteit in Nederland
6. Werkgelegenheid in het algemeen
7. Hoogte van de belastingen in Nederland
8. Olieprijzen
9. Gepensioneerden van nu kunnen leven zoals ze willen
10. Fiscaal sparen voor oudedagvoorziening (wel/niet blijft bestaan) /
Vervuiling van zeeën, rivieren en meren op de wereld

Top 10 meeste invloed H1 2014 - 55 t/m 64 jaar (n=225)

1. Het naleven van wetten en regels in Nederland
2. Rol Nederland in wetenschap en techniek (als kenniseconomie)
3. De hoogte van de zorgkosten in Nederland
4. Fiscaal sparen voor oudedagvoorziening (wel/niet blijft bestaan)
5. Betaalbaarheid van pensioenen in het algemeen
6. De overheidsfinanciën van Nederland
7. De werkloosheid in Nederland
8. Arbeidsparticipatie
9. Hoogte van de belasting in Nederland
10. Het behoud van uw baan

Top 10 meeste invloed H1 2014 - 65+ (n=274)

1. Gepensioneerden van nu kunnen leven zoals ze willen
2. Olie- gasvoorraden
3. Olieprijzen
4. Hypotheekrenteaftrek (wel of niet blijft bestaan)
5. Inkomenszekerheid van Nederland
6. De economie van Nederland
7. Dat er een nieuwe economische crisis komt
8. Hoogte van belastingen in Nederland
9. Vervuiling van zeeën, rivieren en meren op de wereld
10. De overheidsfinanciën van Nederland

De Zekerheidsindex en zorgen die het meest van invloed zijn op zekerheid per inkomenscategorie

In dit hoofdstuk wordt gekeken welke indicatoren (zorgen) het meest van invloed zijn op het zekerheidsgevoel per inkomenscategorie. Voor elke inkomenscategorie is er een top 10 samengesteld met zorgen die het meest van invloed zijn op het zekerheidsgevoel van Nederlanders in het eerste halfjaar van 2014.

Top 10 H1 2014 - beneden modaal (26.200) (n=200)

1. Dat er in de toekomst te weinig schoon drinkwater in ontwikkelingslanden zal zijn.
2. Criminaliteit in Nederland
3. Koopkracht van Nederlanders
4. Olie- en gasvoorraden
5. Fiscaal sparen voor ouderdagvoorziening (wel/niet blijft bestaan)
6. De overheidsfinanciën van Nederland
7. Het krijgen van voldoende pensioen als u met pensioen gaat
8. Olieprijzen
9. Betaalbaarheid van pensioenen in het algemeen
10. De welvaart in ontwikkelingslanden

Top 10 H1 2014 - 1-2x modaal (38.800 - < 65.000) (n=325)

1. Werkgelegenheid in het algemeen
2. Vervuiling van zeeën, rivieren en meren op de wereld
3. Criminaliteit in Nederland
4. Betaalbaarheid van pensioenen in het algemeen
5. Olie- en gasvoorraden
6. Concurrentiekracht van Nederlandse bedrijven t.o.v. buitenland
7. Olieprijzen
8. Hypotheekrenteaftrek (wel of niet blijft bestaan)
9. De economie van Nederland
10. Dat er een nieuwe economische crisis komt

Top 10 H1 2014 - modaal (26.200 - < 38.800) (n=234)

1. Olieprijzen
2. Arbeidsparticipatie
3. De overheidsfinanciën van Nederland
4. Werkgelegenheid in het algemeen
5. De welvaart in ontwikkelingslanden
6. De ouderdagvoorzieningen in Nederland
7. Vrijheid van meningsuiting in Nederland
8. De kwaliteit van de gezondheidszorg in Nederland
9. Het krijgen van voldoende pensioen als u met pensioen gaat
10. Rol Nederland in wetenschap en techniek (als kenniseconomie)

Top 10 H1 2014 - 2x modaal of meer (>= 65.000) (n=174)

1. Vervuiling van zeeën, rivieren en meren op de wereld
2. Hoogte van zorgkosten in Nederland
3. Betaalbaarheid van pensioenen in het algemeen
4. Aantal passende en betaalbare woningen in Nederland
5. Dat er in de toekomst te weinig schoon drinkwater in ontwikkelingslanden zal zijn.
6. Arbeidsparticipatie
7. Werkgelegenheid in het algemeen
8. Werkloosheid in Nederland
9. De ouderdagvoorzieningen in Nederland
10. De welvaart in ontwikkelingslanden

De Zekerheidsindex en zorgen die het meest van invloed zijn op zekerheid per opleidingscategorie

In dit hoofdstuk wordt gekeken welke indicatoren (zorgen) het meest van invloed zijn op het zekerheidsgevoel per opleidingscategorie. Voor elke opleidingscategorie is er een top 10 samengesteld met zorgen die het meest van invloed zijn op het zekerheidsgevoel van Nederlanders in het eerste halfjaar van 2014.

Top 10 H1 2014 - Laag (n=278)

1. Vervuiling van zeeën, rivieren en meren op de wereld
2. De huizenprijzen in het algemeen
3. Criminaliteit in Nederland
4. De economie van Nederland
5. Hoogte van zorgkosten in Nederland
6. Koopkracht van Nederlanders
7. Fiscaal sparen voor ouderdagvoorziening (wel/niet blijft bestaan)
8. De welvaart in ontwikkelingslanden
9. Werkgelegenheid in het algemeen
10. Betaalbaarheid van pensioenen in het algemeen

Top 10 H1 2014 - Midden (n=285)

1. Hoogte van zorgkosten in Nederland
2. Betaalbaarheid van pensioenen in het algemeen
3. Gepensioneerden van nu kunnen leven zoals ze willen
4. Fiscaal sparen voor ouderdagvoorziening (wel/niet blijft bestaan)
5. Koopkracht van Nederlanders
6. Inkomenszekerheid in Nederland
7. Vervuiling van zeeën, rivieren en meren op de wereld
8. De werkloosheid in Nederland
9. De overheidsfinanciën van Nederland
10. Concurrentiekracht van Nederlandse bedrijven t.o.v. buitenland

Top 10 H1 2014 - Laag (n=631)

1. Dat er in de toekomst te weinig schoon drinkwater in ontwikkelingslanden zal zijn.
2. Discriminatie in Nederland naar ras, sekse, religie en gearardheid
3. Fiscaal sparen voor ouderdagvoorziening (wel/niet blijft bestaan)
4. Criminaliteit in Nederland
5. Het krijgen van voldoende pensioen als u met pensioen gaat
6. Olieprijzen
7. De welvaart in ontwikkelingslanden
8. De ouderdagvoorzieningen in Nederland
9. Dat er een nieuwe economische crisis komt
10. De werkloosheid in Nederland

Onderzoeksverantwoording

Doelgroep

Voor het onderzoek zijn Nederlandse consumenten (leeftijd 18+) ondervraagd. TNS NIPObase Consumer is de steekproefbron van het onderzoek.

Respons

Er hebben 1.200 respondenten meegewerkt aan dit onderzoek. Zij hebben een e-mail gekregen met een link naar de vragenlijst. Het veldwerk heeft gelopen van 23 mei tot en met 1 juni 2014.

Weging

De steekproef voor dit onderzoek is disproportioneel getrokken naar provincie. Dit biedt voldoende ruimte om ook representatieve uitspraken per provincie te kunnen doen. De resultaten zijn vervolgens herwogen naar de cijfers van de Gouden Standaard en het CBS.

Statistische uitleg Zekerheidsindex (construct)

De Zekerheidsindex is geconstrueerd door middel van een gewogen gemiddelde van de vragen per inhoudsdomen (Veiligheid, Vertrouwen, Vastigheid). De gewichten zijn zodanig gekozen dat elk domein even zwaar meeweegt. Dit kon worden gerealiseerd door een correctie voor het aantal vragen. De standaarddeviaties van de vragen waren homogeen. Verschillen in standaarddeviatie zijn daarom niet meegenomen in de weging van de variabelen.

TNS Nipo

Zekerheidsindex (construct)

Ranking invloed van zorgen op zekerheidsgevoel (van hoog naar laag)

Hoe hoger de correlatie, hoe meer invloed op het zekerheidsgevoel	Q4 2012		H1 2013		H2 2013		H1 2014	
	score	corre	score	corre	score	corre	score	corre
01. De economie van Nederland	56	0,56	56	0,49	52	0,41	47,28	0,30
02. Hoogte van de belastingen in Nederland	58	0,48	56	0,38	54	0,28	49,78	0,29
03. Uw koopkracht	50	0,55	49	0,48	47	0,43	43,98	0,29
04. Het naleven van wetten en regels in Nederland	53	0,44	51	0,36	50	0,3	48,22	0,27
05. Het krijgen van voldoende pensioen als u met pensioen gaat	52	0,42	50	0,39	49	0,35	46,79	0,27
06. Inkomenszekerheid in Nederland	57	0,54	57	0,42	53	0,4	49,89	0,26
07. Werkgelegenheid in het algemeen	59	0,48	59	0,36	55	0,3	49,74	0,25
08. Koopkracht van de Nederlanders	57	0,52	54	0,45	52	0,37	48,01	0,25
09. De werkloosheid in Nederland	61	0,45	61	0,29	57	0,34	52,28	0,25
10. Arbeidsparticipatie	52	0,43	51	0,33	52	0,3	48,36	0,24
11. Olieprijzen	54	0,35	50	0,31	50	0,31	49,44	0,23
12. Fiscaal sparen voor ouderdomsvoorziening (wel of niet blijft bestaan)	51	0,42	51	0,29	52	0,32	49,18	0,23
13. Het aantal passende en betaalbare woningen in Nederland	54	0,38	53	0,30	50	0,34	49,53	0,22
14. De ouderdomsvoorzieningen in Nederland	60	0,47	59	0,33	56	0,37	50,77	0,22
15. Vrijheid van meningsuiting in Nederland	44	0,36	42	0,42	44	0,37	45,17	0,22
16. De overheidsfinanciën van Nederland	57	0,48	55	0,40	54	0,38	48,31	0,22
17. Uw gezondheid	36	0,38	41	0,39	38	0,31	37,79	0,21
18. Dat er een nieuwe economische crisis komt	55	0,42	52	0,41	51	0,33	47,64	0,20
19. De verkeersveiligheid in Nederland	42	0,4	42	0,31	44	0,29	44,62	0,20
20. Het combineren van werk en kinderen	45	0,29	44	0,24	44	0,17	45,16	0,20
21. De huizenprijzen in het algemeen	55	0,39	53	0,31	51	0,25	49,41	0,19
22. Betaalbaarheid van pensioenen in het algemeen	58	0,45	57	0,32	55	0,32	49,68	0,19
23. De leefbaarheid in uw buurt	33	0,45	35	0,46	35	0,33	37,49	0,18
24. Criminaliteit in Nederland	61	0,41	57	0,35	53	0,32	50,08	0,18
25. De kwaliteit van de gezondheidszorg in Nederland	52	0,44	53	0,38	50	0,38	47,37	0,18
26. Gepensioneerden van nu kunnen leven zoals ze willen	50	0,32	50	0,37	50	0,36	47,55	0,18
27. De kwaliteit van het onderwijs in Nederland	54	0,32	51	0,28	50	0,27	46,57	0,18
28. Het behoud van uw baan	39	0,29	43	0,32	42	0,26	42,33	0,17
29. Concurrentiekracht van Nederlandse bedrijven ten opzichte van het buitenland	49	0,31	50	0,30	49	0,35	47,65	0,17
30. Hoogte van zorgkosten in Nederland	66	0,4	63	0,30	57	0,27	52,32	0,16
31. Olie- en gasvoorraden	49	0,29	48	0,29	50	0,21	48,48	0,15
32. Gelijke kansen voor vrouwen	39	0,26	39	0,28	40	0,25	43,9	0,15
33. Hypotheekrenteaftrek (wel of niet blijft bestaan)	48	0,28	46	0,23	49	0,19	49,23	0,15
34. De rol van Nederland in de wetenschap en techniek (als kenniseconomie)	46	0,24	45	0,23	45	0,26	45,45	0,14
35. Vervuiling van zeeën, rivieren en meren op de wereld	56	0,15	55	0,19	55	0,18	50,74	0,14
36. De welvaart in ontwikkelingslanden	49	0,09	47	0,12	50	0,17	50,68	0,14
37. Dat er in de toekomst te weinig schoon drinkwater in ontwikkelingslanden zal zijn	50	0,12	48	0,16	50	0,23	49,1	0,13
38. Het wel/niet verdwijnen van de euro	34	0,24	37	0,27	38	0,06	41,91	0,12
39. Een mogelijke ramp in Nederland	35	0,28	40	0,33	43	0,25	44,46	0,12
40. Gezondheid van de Nederlanders	44	0,37	45	0,34	47	0,29	44,9	0,11
41. Discriminatie in Nederland naar ras, sekse, religie en geaardheid	51	0,21	50	0,22	49	0,23	48,39	0,11
42. Uw relatie met familie/vrienden	23	0,24	27	0,29	27	0,21	34,16	0,10
43. Vrijheid van godsdienst in Nederland	40	0,23	41	0,30	43	0,27	44,04	0,09
44. Stimuleren van (top)sport	37	0,15	36	0,12	40	0,21	42,77	0,07
45. Uw uiterlijk	26	0,23	29	0,30	30	0,21	36,58	0,06

Bijlage

Resultaten thema pensioen naar leeftijd

Opvallend is dat vooral Nederlanders tussen de 25-39 jaar, ten opzichte van Nederland totaal, het pensioenstelsel vaker wantrouwen (35%) en verwachten dat zij helemaal geen pensioeninkomen meer krijgen als zij met pensioen gaan (41%).

Slechts 17% verwacht wel te krijgen waar ze recht op hebben. In de vorige meting waren het vooral de jongeren die vaker het pensioenstelsel wantrouwden en vaker

verwachten dat ze helemaal geen pensioeninkomen meer zouden krijgen (47%). In het eerste halfjaar van 2014 is dit wantrouwen gedaald naar 25% en verwacht zelfs 22% wel te krijgen waar ze recht op hebben.

Nederlanders tussen de 55-69 jaar voelen zich juist minder onzeker over toekomstige pensioengelden en verwachten minder vaak dat ze helemaal geen pensioeninkomen meer krijgen.

Pensioen H2 2013 versus H1 2014

Leeftijd:	18-24		25-39		40-54		55-64		65+		Nederland	
	H2	H1	H2	H1	H2	H1	H2	H1	H2	H1	QH2	H1
Jaar 2013 / 2014												
Ik heb vertrouwen in het pensioenstelsel in Nederland	6%	13%	9%	8%*	12%	11%*	11%	18%	23%	30%*	13%	19%
Ik wantrouw het pensioenstelsel in Nederland	36%	25%	44%	35%*	36%	33%	35%*	27%	18%	18%*	35%	29%
Ik verwacht dat als ik met pensioen ga dat ik het pensioeninkomen krijg waarop ik recht heb	9%	22%	14%	17%*	12%	16%*	21%	30%	28%	37%*	17%	23%
Ik verwacht dat als ik met pensioen ga ik helemaal geen pensioeninkomen meer krijg	47%*	29%	43%	41%*	24%*	28%	20%	14%*	10%	8%*	28%	25%
Ik voel mij zeker / maak mij geen zorgen over mijn toekomstige pensioengelden	14%	14%	11%	15%*	9%	15%*	13%	22%	25%	33%*	14%	19%
Ik voel mij onzeker / maak mij veel zorgen over mijn toekomstige pensioengelden	39%	27%	32%	37%*	30%	32%	38%	33%	19%	17%*	31%	30%

* Significant afwijkend ten opzichte van het totaal (Nederland)

Vertrouwen in Nederlands pensioenstelsel

	H1 2014	Jonger dan 30	30 jaar of ouder
Ik heb vertrouwen in het pensioenstelsel in Nederland	15%	11%*	16%**
Ik wantrouw het pensioenstelsel in Nederland	29%	28%	29%
Ik verwacht dat als ik met pensioen ga dat ik het pensioeninkomen krijg waar ik recht op heb	23%	19%	25%
Ik verwacht dat als ik met pensioen ga ik helemaal geen pensioeninkomen meer krijg	25%	35%*	23%*
Ik voel mij zeker/maak mij geen zorgen over mijn toekomstige pensioengelden	19%	12%*	21%*
Ik voel mij onzeker/maak mij veel zorgen over mijn toekomstige pensioengelden	30%	32%	29%

* Significant afwijkend ten opzichte van het totaal (Nederland)

Bijlage

Resultaten thema pensioen naar opleiding

Pensioen H2 2013 versus H1 2014

Opleiding:	Lager opgeleiden		Hoger opgeleiden		Nederland	
	H2	H1	H2	H1	H2	H1
Jaar 2013 / 2014						
Ik verwacht dat de AOW-premie in de toekomst betaalbaar zal blijven	22%	13%	14%	12%	15%	14%
Ik verwacht dat de AOW-premie in de toekomst onbetaalbaar zal worden	21%	27%	25%	27%	26%	26%
Ik verwacht dat ik (ook) in de toekomst recht heb op AOW-pensioen	34%	25%	25%	24%*	27%	29%
Ik verwacht dat AOW-pensioen in de toekomst niet meer zal bestaan	16%	22%	22%	25%*	23%	22%
Ik verwacht dat toekomstige veranderingen aangaande het pensioenstelsel in Nederland positief voor mij zullen uitpakken	12%	14%	4%	10%*	8%	13%
Ik verwacht dat toekomstige veranderingen aangaande het pensioenstelsel in Nederland negatief voor mij zullen uitpakken	35%*	39%	53%*	38%	44%	38%

* Significant afwijkend ten opzichte van het totaal (Nederland)

Pensioen H2 2013 versus H1 2014

Opleiding:	Lager opgeleiden		Hoger opgeleiden		Nederland	
	H2	H1	H2	H1	H2	H1
Jaar 2013 / 2014						
Ik ben zelf verantwoordelijk voor de hoogte van mijn pensioeninkomen						
% (helemaal) mee eens	28%	25%	39%	37%*	34%	30%
% (helemaal) mee oneens	29%	24%	33%*	24%	28%	25%
Ik zou best een veel hogere pensioenpremie willen betalen als ik straks een gegarandeerd hoger pensioeninkomen krijg						
% (helemaal) mee eens	37%	29%*	44%	47%*	38%	39%
% (helemaal) mee oneens	17%	16%	19%	15%	18%	17%
Partnerpensioen vind ik achterhaald, ik vind dat mijn partner zelf verantwoordelijk is voor zijn of haar pensioen						
% (helemaal) mee eens	16%	16%	14%	25%*	19%	22%
% (helemaal) mee oneens	39%	33%*	52%	46%*	43%	42%

* Significant afwijkend ten opzichte van het totaal (Nederland)

Op wat voor manier zou u uw pensioen willen opbouwen?

Opleiding:	Lager opgeleiden		Hoger opgeleiden		Nederland	
	H2	H1	H2	H1	H2	H1
Jaar 2013 / 2014						
Veel risico, waardoor de kans op een hoger pensioeninkomen groter wordt maar dit niet gegarandeerd is	2%	1%	0%*	1%	1%	2%
Gespreid risico, een gedeelte van het pensioeninkomen is gegarandeerd het andere deel kan hoger uitvallen maar dit is niet gegarandeerd	39%	47%*	64%*	61%*	55%	56%
Laag risico, het pensioeninkomen zal lager uitvallen maar dit is wel gegarandeerd	59%	52%*	35%	38%*	44%	42%

* Significant afwijkend ten opzichte van het totaal (Nederland)

Hoe denkt Nederland over werken tot je 67ste of 72ste?

Opleiding:	Lager opgeleiden	Hoger opgeleiden	Nederland
Ik zie er niet tegenop om tot mijn 67ste te werken	18%*	25%	26%
Ik zie er erg tegenop om tot mijn 67ste te werken	46%*	40%	37%
Ik zie er niet tegenop om tot mijn 72ste te werken	6%	23%*	16%
Ik zie er erg tegenop om tot mijn 72ste te werken	53%	46%*	49%

* Significant afwijkend van het totaal (Nederland)

Voor meer informatie kunt u contact opnemen met:

Nationale-Nederlanden
PR & Mediarelaties
Bas Kuik / Michel Teeuwisse
T 070 513 81 01
M 06 25 07 49 71
E pers@nn.nl

